

ALETHA J. SOLTER, PH.D.

Bucuria de a învăța

*Cum să transformăm educația copiilor
dintr-o luptă zilnică într-o călătorie plină de
curiozități și descoperiri*

Traducere din limba engleză:
ANCA CRISTINA ILIE

EDITURA HERALD

București

Cuprins

Mulțumiri	11
Atenționare	13
Introducere	15
CAPITOLUL 1	
Experiența mea cu școlile, învățarea și predarea	21
CAPITOLUL 2	
Învățarea prin descoperire	41
CAPITOLUL 3	
Joacă și stimulare	57
CAPITOLUL 4	
Cum împiedică stresul și trauma procesul de învățare	71
CAPITOLUL 5	
Sprijin emoțional pentru a-i ajuta pe copii să învețe	95
CAPITOLUL 6	
Înțelegerea dificultăților de învățare	117
CAPITOLUL 7	
Tipuri de școli	141

CAPITOLUL 8

Cele 12 principii ale învățării 157

CAPITOLUL 9

Încrederea și învățarea continuă,
pe tot parcursul vieții 175

**Exerciții pentru explorarea emoțiilor
legate de învățare 191**

Definițiile termenilor 195

Anexă: reformatori în domeniul educației 203

Referințe bibliografice 209

Despre autoare 221

Ce este Aware Parenting? 223

Introducere

Cartea de față descrie procesele naturale de învățare ale copiilor și cele mai bune metode de predare care să le susțină învățarea, de la momentul concepției până la vârsta de 12 ani. Am scris-o în primul rând pentru părinți, dar și profesorii vor găsi relevante informațiile de aici. Atât părinții, cât și profesorii joacă un rol vital în educarea copiilor și în modelarea atitudinilor acestora față de învățare.

Personal, pun la îndoială multe asumptii culturale despre învățare, care se arată sub forma unor metode de predare depășite și ineficiente. Unele practici de predare le provoacă stres copiilor, în vreme ce altele pot chiar să fie dăunătoare. Nu dau vina pe profesori, care adesea au prea puțină libertate sau pregătire pentru a implementa abordări ce diferă de acelea ce le-au fost mandatate de către instituțiile educaționale. Scopul meu este acela de a evidenția practicile educaționale ineficiente, stresante sau chiar nocive, indiferent cât de iubitori ar fi părinții sau profesorii și de cât de bune le-ar fi intențiile.

Dacă ai avut în copilărie experiența unor metode de predare ineficiente sau dăunătoare, s-ar putea să știi ce să eviți atunci când îți crești propriii copii. Însă e posibil să îți fie greu să găsești abordări alternative care sunt deopotrivă eficiente și blânde. Această carte oferă numeroase exemple

de strategii de predare care stimulează învățarea fără a fi o amenințare pentru motivația sau încrederea în sine a copiilor. Am inclus aici și instrucțiuni pentru a-i ajuta pe copii să-și revină de pe urma experiențelor de învățare stresante sau traumatice, de la școală, de acasă sau în orice alt loc. Cu sprijin emoțional, copiii se pot vindeca și-și pot recâștiga dorința de învățare.

Eu numesc abordarea de învățare descrisă în această carte *Aware Parenting* („parentaj conștient”). Celelalte cărți ale mele explorează diferitele aspecte ale acestei abordări, care constă în trei componente-cheie: parentaj centrat pe atașament, disciplină fără pedeapsă și instrumente care să-i ajute pe copii să se vindece după experiențe stresante sau traumatice. Nu este nevoie să citiți celelalte cărți ale mele ca să profitați la maximum de aceasta, însă cunoașterea abordării *Aware Parenting* vă poate ajuta să implementați mai ușor unele dintre sugestiile. Instructori certificați din 25 de țări oferă ateliere, consultații și grupuri de susținere pentru a ușura implementarea metodologiei *Aware Parenting*.

Am identificat 12 principii de învățare, dintre care unele nu sunt larg recunoscute, care pot ghida și susține educația copiilor. Numeroase cercetări în domeniul psihologiei, educației și dezvoltării copiilor susțin aceste principii. În prima variantă a acestei cărți, am rezumat cele 12 principii de învățare în unul dintre primele capitole. Însă, atunci când am revizuit documentul, mi-am dat seama că această carte, în sine, reprezintă o formă de predare și că ar putea fi util să fie structurată în acord cu principiile învățării, dintre care unul constă în învățarea prin descoperire. Așadar, am rearanjat ordinea capitolelor ca să-i încurajez pe cititori să descopere principiile învățării înainte de a le

descrie eu explicit. Câteva dintre primele capitole includ exemple și experiențe personale (inclusiv ale mele), cu scopul de a-i inspira pe cititori să se gândească la acest proces de învățare, în special pe aceia care nu au întâlnit aceste idei până acum.

Am avut parte de experiențe unice de învățare și predare. Împărtășind experiențele mele personale, ilustrez propria călătorie de descoperire, mai ales modul în care am ajuns la această perspectivă asupra procesului de învățare. Pe lângă propriile mele experiențe, le-am inclus pe acelea ale copiilor și nepoților mei, pe care i-am intervievat pentru această carte. De asemenea, au contribuit cu exemple și experiențe personale și câțiva instructori Aware Parenting (inclusiv câțiva profesori). Cu permisiunea lor, le-am folosit numele reale.

Principiile învățării sunt sintetizate în Capitolul 8, iar până în acel punct cititorii vor fi căpătat deja o înțelegere asupra acestora, în urma lecturării capitolelor anterioare. Îmi dau seama că abordarea mea de a ilustra principiile, înainte de a le clarifica explicit, ar putea să nu fie pe placul tuturor, așa că puteți să citiți Capitolul 8 mai întâi, dacă doriți o trecere în revistă a principiilor învățării. În plus, le puteți găsi pe website-ul Aware Parenting Institute, la adresa: <http://www.awareparenting.com/learning.htm>. Secțiunea *Referințe bibliografice* de la sfârșitul cărții oferă instrumente suplimentare.

În continuare sunt redată rezumativ ipotezele de bază și temele acestei cărți.

Ipoteze și teme de bază

1. Copiii se nasc cu o dorință și o abilitate înnăscute de a învăța. Sunt curioși din naștere, iar creierul lor absoarbe automat informație, în timp ce caută un sens pentru toate experiențele pe care le trăiesc.
 2. O serie de 12 principii fundamentale de învățare se aliniază cu procesele naturale de învățare ale copiilor. Aceste principii, susținute de cercetare, sunt valabile pentru toți copiii.
 3. Abordările educaționale care onorează aceste principii stimulează învățarea profundă, plină de sens. În astfel de medii, copiii se simt implicați și se bucură de procesul de învățare.
 4. Planurile educaționale care se abat de la aceste principii pot afecta motivația copiilor și abilitatea de a învăța. Astfel de medii pot provoca stres, frustrare, confuzie, anxietate, furie sau stimă de sine scăzută, făcând din învățare o experiență neplăcută.
 5. Copiii pot să-și revină de pe urma unor metode de învățare dăunătoare și își pot recâștiga motivația înnăscută și abilitatea de a învăța.
-

Dacă urmați îndrumările din această carte, copiii voștri ar putea să învețe și să înflorească, indiferent dacă sunt educați acasă ori urmează o școală publică sau privată. Vă rog să țineți minte că situația voastră este unică, iar aplicarea acestor informații va fi modelată de propriile voastre experiențe și de copiii din viața voastră. Dacă voi purtați răni emoționale din experiențele stresante trăite la școală, experiențele dureroase ale copiilor voștri pot să stârnească amintiri de mult îngropate ale propriei voastre copilării. Dacă se întâmplă acest lucru, exercițiile de la sfârșitul cărții vă pot ajuta să identificați cauzele primordiale ale emoțiilor voastre și să vă vindecați de pe urma acelor experiențe de învățare stresante.

Puteți susține eficient procesul de învățare al copiilor voștri indiferent de situația voastră financiară, de nivelul de educație sau de experiența de predare. Sper că această carte vă va oferi idei și inspirație, pentru a vă ajuta copiii să devină elevi încrezători și veseli pentru tot restul vieții lor.

Capitolul 1

Experiența mea cu școlile, învățarea și predarea

*Educația nu este pregătire pentru viață;
educația este însăși viața.*

John Dewey¹

Ideile mele despre predare și învățare mi-au fost influențate de experiențele personale. În acest capitol voi povesti despre școlile pe care le-am urmat când eram copil, adolescentă și tânără adultă, în trei țări. De asemenea, împărtășesc experiențele mele de predare, care mi-au modelat și mai mult modul în care am înțeles procesul de învățare. În secțiunea finală a capitolului, descriu experiențele școlare ale copiilor mei.

Școala și experiențele mele de învățare

De la naștere la vârsta de 12 ani

Am avut un parcurs educațional neobișnuit. M-am născut în Statele Unite și am locuit acolo până la vârsta de 12 ani, însă prima mea experiență educațională formală a avut loc în Cambridge, Anglia, unde am petrecut un an, pe când aveam 4 ani. Tatăl meu, profesor de fizică, a lucrat un an în calitate de cadru didactic invitat cu o bursă Fulbright la Universitatea Cambridge.

¹ A se vedea și John Dewey, *Cum gândesc oamenii – Înțelegerea minții și creșterea eficienței în procesul de învățare*, apărută la Editura Herald, 2022. (N. red.)

Acolo eu și cei doi frați mai mari am urmat cursurile unei școli publice (finanțată de Guvern) pentru copii cu vârste între 4 și 8 ani. Această școală făcea parte din sistemul britanic de învățământ preșcolar și oferea un mediu de învățare centrat pe copil, bazat pe joacă și care includea și câteva momente de instruire directă. Pe lângă joaca liberă și multe activități de lucru manual, am fost învățată să citesc, să scriu și să rezolv probleme simple de adunare. Am iubit acea școală și n-am avut niciun fel de probleme să asimilez ceea ce eram învățată. Până m-am întors în Statele Unite, la vârsta de 5 ani, căpătasem un accent britanic perfect!

În Statele Unite locuiam în statul Iowa, unde părinții ne-au înscris la o școală progresivă¹ asociată Departamentului de Pedagogie al universității. Am urmat cursurile acelei școli până la vârsta de 12 ani și jumătate. Nu aveam teme pentru acasă sau teste, iar profesorii nu mă evaluau cu note, ci le trimiteau părinților mei, de două ori pe an, comentarii în scris privind progresul meu.

Am iubit acea școală. Profesorul meu preferat, un tânăr abia trecut de 20 de ani, predă la clasa a VI-a (copiilor de 11 ani). Am învățat despre vedere și optică făcând camere foto din carton, care chiar funcționau! Făceam poze cu aceste camere făcute de noi, dezvoltam filme și imprimam fotografii în camera obscură de la școală. Profesorul nostru s-a ocupat de toate aranjamentele ca să expunem unele dintre fotografiile noastre într-o vitrină, într-un spațiu din oraș. Le-a cerut unor voluntari să scrie scurte eseuri care să însoțească aceste fotografii și în care să se explice cum am făcut noi aparatele de fotografiat, cum am dezvoltat filmul și cum am imprimat fotografiile. M-am oferit voluntară să scriu unul dintre eseuri,

¹ *Progressive education* se referă la o metodă de învățământ orientată fundamental spre copil, curiozitatea naturală a acestuia, dezvoltarea gândirii critice, învățare bazată pe proiecte și implicare directă. (*N. red.*)

pe care l-am scris cu cea mai frumoasă caligrafie de care am fost în stare. După aceea, săptămâni la rând mi-a plăcut să văd fotografiile și eseurile noastre în acea vitrină din oraș, când eram în trecere de la școală spre casă.

Anul acela am învățat și despre Mexic, iar profesorul nostru a început ora întrebându-ne ce vrem să învățăm despre acea țară. Ne-a dat ocazia să punem oricâte întrebări voiam și le-a scris pe toate pe tablă. Noi am copiat toate întrebările și am decis pe care să le cercetăm în cărțile de la biblioteca școlii. Pe mine mă interesa foarte mult cu ce fel de jocuri se îndeletniceau copiii în Mexic. După ce am căutat, fiecare dintre noi, răspunsurile, am venit și am împărtășit cu restul clasei ceea ce aflasem.

Ca activitate de final de an, clasa noastră a scris o piesă de teatru despre Mexic și am jucat-o în fața părinților și a celorlalți copii din școală. Piesa noastră începea cu o fetiță care găsea în dormitorul ei un duh înzestrat cu puteri magice, iar acesta o purta într-o călătorie imaginară înapoi în timp, ca să fie martoră la diferite scene din istoria Mexicului. (Mi-a plăcut la nebunie că am jucat rolul aceluși duh!) Pentru perioada aztecă, am inclus o scenă reprezentând sacrificiul uman!

Tot în acel an, am vizitat și un muzeu de artă, unde am văzut o expoziție temporară de pictură renașcentistă neerlandeză. Profesorul ne-a cerut să ne alegem o pictură care ne place și să scriem un mic paragraf în care să descriem ce simțim față de aceasta. Mi-a plăcut să scriu despre sentimentele pe care le aveam atunci când priveam o pictură a lui Rembrandt.

De la 12 la 18 ani

Când aveam 12 ani, ne-am mutat în Europa și am fost foarte tristă că părăseam școala progresivă din Statele

Unite. În primul meu an în Europa, am locuit la Geneva, în partea vorbitoare de franceză din Elveția. Mergeam la o școală privată internațională cu predare în limba engleză, unde am avut prima oră de limba franceză. În anul următor, munca tatei ne-a dus, pentru un an, la Londra, în Anglia, iar acolo am urmat cursurile unei școli private bilingve (engleză și franceză).

La școala bilingvă din Londra, aveam unele cursuri în engleză, altele în franceză, și am avut parte de primul eșec academic. Eram înscrisă într-o clasă pentru vorbitorii nativi de limba franceză (după ce o studiasem doar un an). În acea clasă, trebuia să scriu eseuri în limba franceză.

Ortografia limbii franceze e dificilă, pentru că ea conține multe litere mute. Mai mult decât atât, scrierea corectă presupune înțelegerea structurii gramaticale. Ortografia se evaluează, de obicei, prin teste constând în dictare, în care profesorul citește rar, cu voce tare, un paragraf, iar elevii îl scriu. La prima mea dictare la acea școală, nu am înțeles propozițiile și n-aveam nici cea mai mică idee cum se scriu cuvintele. Am făcut tot ce-am putut, am scris fonetic, ceea ce nu funcționează prea bine pentru limba franceză! Nu e de mirare că paragraful meu avea peste 50 de greșeli și nu am primit notă de trecere. Simțeam că nu trebuia să primesc deloc notă, din moment ce eu nu eram vorbitoare nativă de limba franceză.

Anul următor, când aveam 14 ani, ne-am stabilit permanent la Geneva, în Elveția, unde tata a devenit directorul Departamentului de Fizică teoretică de la universitate. Părinții m-au înscris la liceul public, unde toate materiile erau predate în limba franceză. Prin această imersiune totală, am devenit rapid vorbitoare fluentă de franceză. Pentru că îmi plăcea să învăț limbi străine, am ales să urmez studii

care includeau și celelalte limbi oficiale din Elveția (germană și italiană).

Unul dintre profesorii mei preferați preda limba și literatura germană. Până în ultimul an, înainte de absolvirea școlii, stăpâneam gramatica germană și începusem studiul literaturii. În acel an, profesorul nostru ne-a prezentat limba germană timp de câteva săptămâni povestindu-ne lungul poem epic din Evul Mediu (*Cântecul Nibelungilor*¹). Știa intriga pe dinafară și ne delecta în fiecare zi cu fragmente de câte 10 minute. Eram captivată de povestea presărată cu teme precum iubirea și trădarea. Adesea, se oprea într-un moment de suspans, lăsându-mă nerăbdătoare să aflu mai multe a doua zi. Această abordare mi-a consolidat și mi-a sporit cunoștințele de gramatică și vocabular ale limbii germane, fără să se bazeze pe predare directă, memorare, exerciții sau teste. Pentru mine, aceasta a fost una dintre cele mai plăcute experiențe de învățare la acea școală.

Cea mai stresantă parte la acea școală era cantitatea masivă de teme pentru acasă primite, cu accent puternic pe memorare. Aveam atât teste programate, cât și extemporale neanunțate. Primeam note și eram clasificați în fiecare an, de la cel mai bun la cel mai slab, pe baza mediei notelor obținute. Mai rău, întreaga listă de elevi –, acest clasament de la cel mai bun la cel mai slab – era publicată în principalul ziar din Geneva, la finele fiecărui an școlar! Îngrozită de eșec, adesea studiam mai mult decât era necesar, ca să mă asigur că primesc o notă bună. Părinții nu puneau presiune pe mine, însă propria mea anxietate și propria dorință de a excela mă făceau să pun eu însămi presiune pe mine.

¹ *Cântecul nibelungilor. Epopee germanică*, Editura Saeculum I. O., 2008. (N. red.)

Până când am absolvit școala, la vârsta de 18 ani, fusesem expusă la toate științele de bază, cât și la istorie, geografie și matematică (inclusiv aritmetică). Vorbeam fluent patru limbi străine și citisem principalele opere literare în acele limbi. M-am simțit mândră atunci când am trecut examenele finale necesare la admiterea la facultate.

De la 18 la 23 de ani

Când m-am înscris la Universitatea din Geneva, am ales un program care conducea către studii masterale în biologie umană. Primii doi ani constau în cursuri care se faceau în comun cu studenții de la Medicină, inclusiv cursuri și laboratoare în științe de bază (botanică, zoologie, chimie și fizică), precum și anatomie și fiziologie umană (care includeau disecție pe corpuri umane). Programul includea și cursuri de antropologie, genetică, evoluționism și psihologie, inclusiv cursul de doi ani al lui Jean Piaget în Psihologia dezvoltării și seminarele sale avansate.

Cursurile lui Piaget mi-au stârnit interesul privind procesul de învățare al copiilor. Îmi plăcea foarte mult să știu că își bazase teoriile pe observare atentă asupra propriilor copii, ca și accentul pe care îl puneau asupra dezvoltării proceselor de gândire ale copiilor. La acea vreme, nu-mi dădeam seama că era faimos.

Cele mai multe examene finale erau susținute oral, o întâlnire privată cu profesorii care puneau orice întrebări doreau. Din păcate, am picat examenul oral de la fizică la sfârșitul primului an. Profesorul mi-a cerut să explic cum funcționează detectorul de radiații Geiger. Nu știam răspunsul și nu-mi aminteam să ne fi fost pomenit la ore.